

Корнєєв М.В.

УДК 336:65.012.32

ТРАНСФОРМАЦІЯ РУХУ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Сучасний період розвитку економіки України характеризується комплексною взаємодією кількох глобальних впливів. Серед цих впливів насамперед індукція закономірностей розвитку глобальної економіки, які характеризуються зростанням ролі фінансової інфраструктури та посиленням значущості у сфері матеріального виробництва нематеріальних ресурсів. Індустріальний характер розвитку економіки України обумовлює протилежну тенденцію, а саме: зростання ролі матеріальних ресурсів та чітке структурування національної економіки. Яскравим прикладом зазначеної тенденції є посилення значущості вартості енергоносіїв, що в межах існуючої моделі природокористування обумовлює ефективність суспільного виробництва загалом. З іншого боку, тенденції розвитку глобальної економіки обумовлюють деструкцію національної економіки України та зростання кількості та обсягів фінансових потоків. Взаємодія вищезазначених впливів визначає специфічний характер руху фінансових потоків в межах національної економіки України. Визначення особливостей руху фінансових потоків дасть змогу обґрунтувати специфічні форми фінансового управління розвитком національної економіки України, а, отже, є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підґрунтя дослідження специфічних закономірностей руху фінансових потоків в період трансформації національної економіки України можна структурувати за кількома напрямками. По-перше, базові тенденції розвитку світової економіки, трансформацію індустріальної економіки у постіндустріальну характеризує велика кількість вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як Д. Белл [1], Дж. Гелбрейт [4], В. Інземцев [5], В. Мельянцеv [10, 3-10], Б. Молодцов [11, 93-98], А. Тофлер [12] тощо. Специфічність економічного розвитку нашої країни та особливості трансформаційних процесів на її теренах відзначають В. Геєць [3, 4-14], А. Куліш [6, 47-51], І. Лукінов [7, 4-9], Д. Чистилін [14, 52-59; 15, 52-57; 16, 43-49], А. Чухно [17, 14-28] та ін. Значна кількість науковців констатує експоненціальне зростання фінансового сектору економіки (наприклад, С. Львовичкін, В. Опарін, В. Федосов [8, 57-71; 13, 3-21], О. Малютін [9, 92-100]). При цьому зростання фінансового сектору характеризується як один із наслідків трансформації індустріальної економіки у постіндустріальну.

Невирішені частини проблеми. Однак, констатуючи загальну збіжність у поглядах науковців щодо специфічності сучасного етапу розвитку національної економіки України, впливу на неї загальних закономірностей розвитку глобальної економіки, зазначимо, що більшість з них не відзначає зростання кількості та обсягів фінансових потоків як основного чинника експоненціального розвитку фінансового сектору. До невисвітлених питань належать також оцінка тенденції швидкості обігу грошей та вплив цих тенденцій на генерацію фінансових потоків.

Метою дослідження є виявлення сучасних тенденцій розвитку фінансового сектору в економіці України у взаємозв'язку з перерозподілом фінансових потоків.

Основні результати дослідження. Сучасні тенденції трансформації економіки від індустріальної до постіндустріальної полягають у вирівнюванні значущості сфери матеріального виробництва та сфери нематеріального виробництва, зростанні вартості нематеріальних ресурсів суспільного виробництва, деструкції економічних систем, ускладненні організаційно-економічного механізму суспільства, то логічним наслідком є зростання якості і кількості фінансових потоків в економіці (рис. 1).

Рис. 1. Трансформація індустріальної економіки у постіндустріальну.

Зокрема під час трансформації індустріальної економіки у постіндустріальну змінюються форми соціалізації економічних відносин, що приводить до виникнення нових організаційно-економічних форм

бізнесу. Останнє має наслідком два процеси: оскільки створюються новітні процеси соціалізації економічних відносин, остільки суспільні інститути набувають нових форм, а, отже, виникає нова інституційна структура суспільства. Крім того, виникнення нових організаційно-економічних форм бізнесу призводить до трансформації організаційно-економічного механізму суспільства. Під час трансформаційних процесів функціонує, таким чином, перехідна інституційна структура суспільства та швидкозмінний організаційно-економічний механізм. Одне це має наслідком зростання економічних потоків загалом та фінансових потоків зокрема.

Оскільки випереджального розвитку набувають нематеріальні форми капіталу, що мають лише вартісне вираження, переважну абстрактну форму, остільки при зростанні загальної вартості капіталу матеріальна його складова має дедалі менше значення. Тим самим також виникають підстави до зростання кількості та обсягу фінансових потоків. Одночасно змінюються закономірності руху фінансових потоків, оскільки порушується еквівалентність економічних відносин внаслідок суб'єктивного характеру вартості інтелектуального чи/ та інформаційного капіталу.

Фінансові потоки, що є різновидом економічних потоків, можуть розглядатись як спрямований рух фінансових ресурсів, які забезпечують функціонування фінансів як суспільного інституту в різних зрізах – інституційному, управлінському, інструментальному. З одного боку, фінансові потоки є об'єктивним явищем. Без них як в індустріальній, так і в постіндустріальній економіці процеси суспільного відтворення не можливі. При цьому, оскільки при трансформації індустріальної економіки у постіндустріальну функціонують одночасно дві сукупності суспільних інститутів, два організаційно-економічних механізмів (один з яких відповідає індустріальній економіці, а інший – постіндустріальній) тощо, то саме фінансові потоки забезпечують цілісність національної економіки. З іншого боку, рух фінансових потоків відбувається не автоматично саме по собі, а забезпечується відповідною інфраструктурою, що формується у кожній країні та на міжнародному рівні. Зростання обсягу фінансових потоків в економіці має певні наслідки (рис. 2).

Найбільш загальним з них є зростання фінансової інфраструктури та посилення волатильності економічних процесів. Причому наслідки зростання фінансової інфраструктури мають зворотні причинно-наслідкові зв'язки із процесами, що обумовили її первинне зростання.

Трансформація структурної організації
1. Збільшення питомої ваги фінансового сектору за рахунок зростання фінансової інфраструктури, відповідне зменшення інших секторів   2. Поява нових секторів економіки, відповідно зростання кількості «дрібних» фінансових потоків.   3. Використання фінансових потоків для регулювання руху товарно-матеріальних цінностей, відповідно поява нових фінансових інструментів та зростання фінансової інфраструктури.   4. Глобалізація окремих сегментів фінансової інфраструктури за рахунок консолідації та конвергенції руху фінансових потоків
Зміна ефективності суспільного виробництва
1. Зростання швидкості руху фінансових потоків за рахунок покращення ефективності функціонування фінансової інфраструктури.   2. Зростання грошового мультиплікатора випереджаючими темпами порівняно із зростанням товарної маси.   3. Деформація накопичення національного багатства внаслідок перерозподілу заощаджень.
Зміна сталості суспільного розвитку
1. Посилення волатильності економічних процесів за рахунок більшої рухомості фінансових потоків, ніж потоків товарно-матеріальних.   2. Посилення волатильності руху фінансових потоків внаслідок глобалізації цих аспектів впливу фінансової інфраструктури

Рис. 2. Наслідки зростання фінансових потоків в економіці.

Так, наприклад, використання фінансових потоків для регулювання руху товарно-матеріальних цінностей, поява нових фінансових інструментів має наслідком формування глобальних корпорацій внаслідок об'єднання капіталів, що призводить до різкого зростання обсягів руху капіталу в межах цих корпорацій, а останнє знову ж таки виступає чинником зростання фінансової інфраструктури. Волатильність економічних процесів ілюструє рисунок 3, що відображає коливання питомої ваги чистих заощаджень за секторами економіки. Варіація питомої ваги чистих заощаджень за секторами економіки коливається від 0,13 до 5,07, що свідчить про несталість секторної організації економіки. Водночас несталість структури може бути ознакою трансформаційних процесів. Причому найбільш сталою є питома вага чистих заощаджень фінансового сектору. У період зростання фінансових потоків в Україні та, відповідно, посиленого розвитку фінансової інфраструктури, значним коливанням піддається і структурна організація національної економіки.

ТРАНСФОРМАЦІЯ РУХУ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

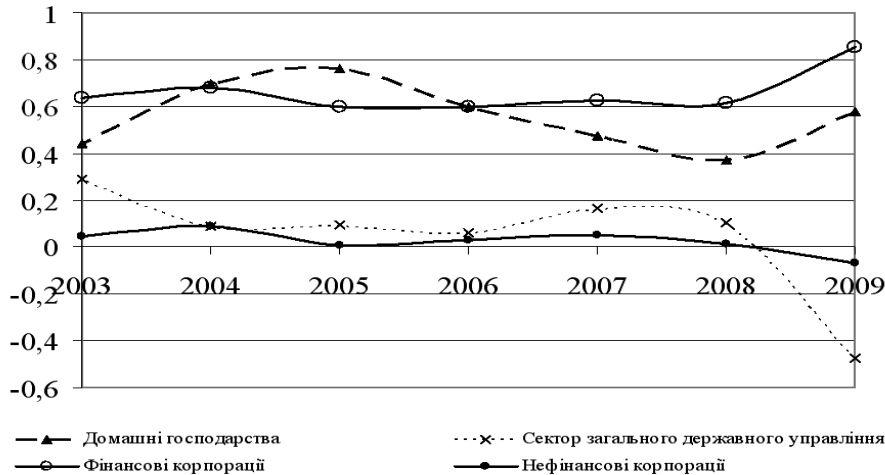

Рис. 3. Динаміка питомої ваги чистих заощаджень у чистій доданій вартості.

Фінансова інфраструктура несе в собі суб'єктивну основу. Маючи загальні закономірності формування й розвитку, вона одночасно має свою специфіку в кожній країні – за складом, рівнем розвитку, структурними співвідношеннями, законодавчим регламентуванням та іншими ознаками. При цьому вона безперервно еволюціонує, постійно з'являються нові фінансові інституції та інструменти, що забезпечують задоволення усе нових і нових потреб громадян, підприємств, держави і міждержавних утворень. Розвиток фінансової інфраструктури і зростання обсягу фінансових потоків в економіці ілюструє рисунок 4.

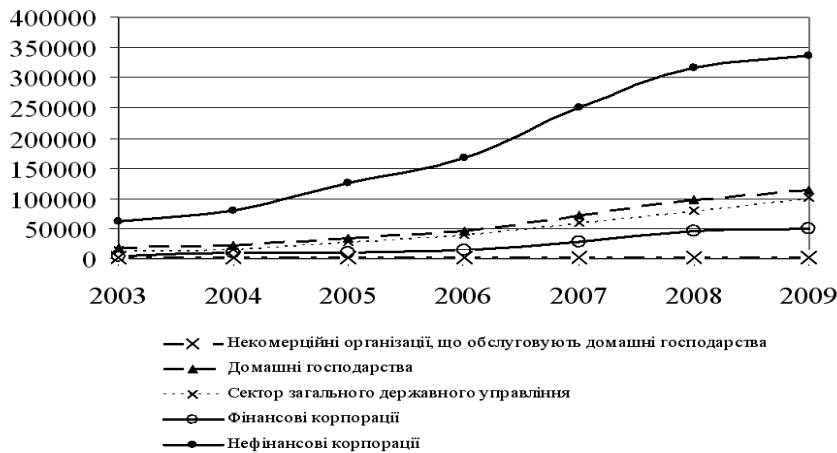

Рис. 4. Динаміка обсягу грошових потоків за секторами економіки.

Не враховуючи сектору загального державного управління, для всіх інших секторів властивим є зростання обсягу грошей, що обслуговують зростання чистої доданої вартості. Найбільш суттєво зростають грошові ресурси сектору не фінансових корпорацій, однак це переважно обумовлено загальною значущістю зазначеного сектору в економіці України. Сучасні тенденції цілком відповідають загальносвітовим стосовно гіперрозвитку фінансового сектору. Економіці України властиве в теперішній час екстенсивне первинне зростання обсягу фінансових потоків, частково індукване загальносвітовими тенденціями, частково обумовлене інтенсивною корпоратизацією сфери матеріального виробництва. Вплив загальносвітових тенденцій переважно і обумовив стрімке зростання кількості грошей в економіці протягом 2008-2009 рр., що призвело до порушення попереднього лінійного характеру відповідних процесів.

Суб'єкти фінансової інфраструктури є саме тією ланкою, яка пов'язує суб'єктів усіх секторів та підсекторів через акумулювання коштів та фінансування їхньої діяльності. Отже, продуктом діяльності фінансової інфраструктури є перерозподіл капіталу між галузями економіки, які його потребують у певний момент часу. Відповідно змінюється і інституційна структура економіки (рис. 5).

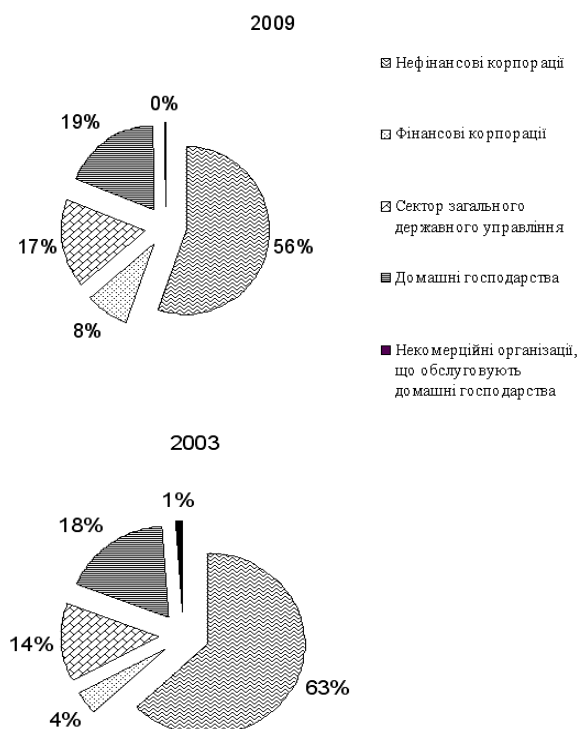

Рис. 5. Співвідношення грошових потоків за секторами економіки.

Так, за період у шість років (2003-2009 рр.) суттєво зменшились сектори нефінансових корпорацій та загального державного управління за кількістю грошей, що обслуговують зростання чистої доданої вартості. Але що є більш важливим – за цим же показником удвічі зріс сектор фінансових корпорацій. Проте більш показовими є зміни інституційної структури економіки України стосовно чистих накопичень (рис. 6).

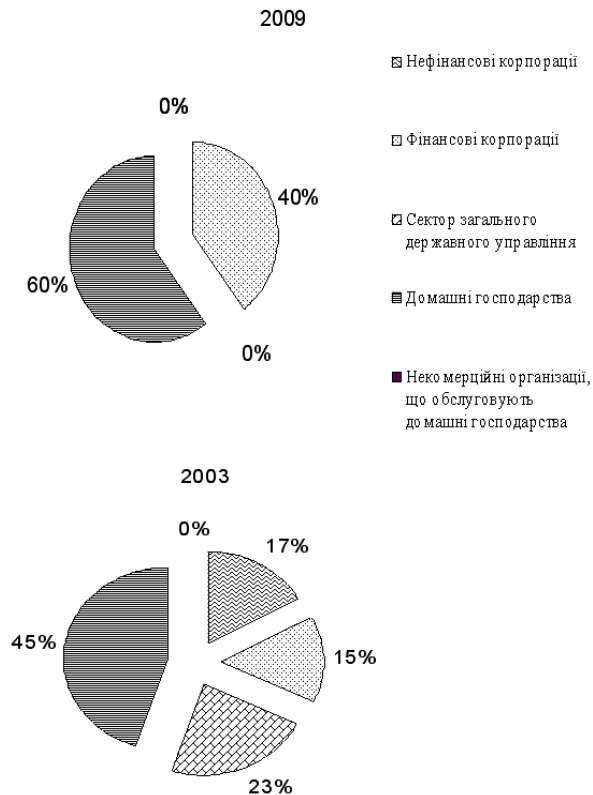

Рис. 6. Структура чистих заощаджень за секторами економіки.

Основна маса накопичень вимита із сектору нефінансових корпорацій і сектору загального державного управління у сектори домашніх господарств та у сектор фінансових корпорацій. Причому сектор фінансових корпорацій за чистими накопиченнями виріз майже у три рази. Загалом, усталеність фінансової інфраструктури в передових країнах відображає її важливу роль у розвитку економіки, насамперед щодо

накопичень. Останнє обумовлено гіперрозвитком фінансової інфраструктури в Україні та його невідповідністю розвитку реального сектору.

Однак, з огляду на високу ефективність функціонування фінансової інфраструктури, для постіндустріальних економік властивою є тенденція до її гіперрозвитку, наслідком якої є суттєве зростання ефективності використання фінансових ресурсів при відповідному зростанні волатильності фінансових потоків. Висока волатильність фінансових потоків обумовлена в тому числі швидкістю обігу грошей (в усіх їх формах), оскільки при зростанні швидкості обігу грошей відповідно зменшується лаг дії основних монетарних інструментів. При цьому між швидкістю обігу грошей та грошовим мультиплікатором є певна залежність (рис. 7).

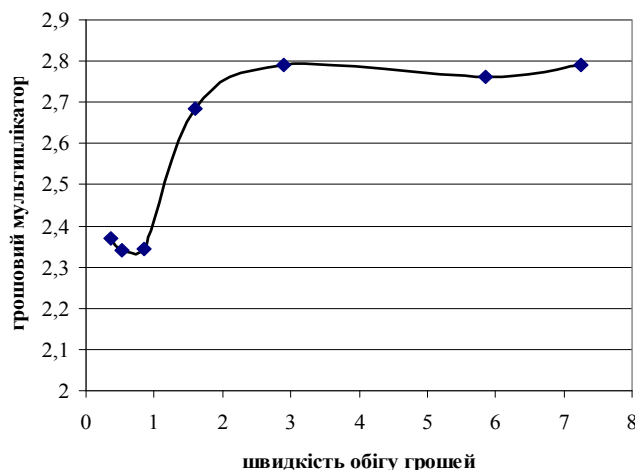

Рис. 7. Залежність грошового мультиплікатора від швидкості обігу грошей.

Для України така залежність має експоненціальний характер. Так, при зростанні грошового мультиплікатора до 2,7 швидкість обігу грошей може бути як завгодно високою. Межі зростання швидкості обігу грошей можуть обумовлюватись рівнем розвитку фінансової інфраструктури. Зауважимо, що занадто висока швидкість обігу грошей є однією з найбільш вагомих підстав до виникнення в країні гіперінфляції. Водночас занадто низька швидкість обігу грошей є чинником зменшення ефективності функціонування національної економіки.

Висновки. Таким чином, посилений розвиток фінансової інфраструктури є наслідком зростання обсягу і кількості фінансових потоків у період трансформації індустріальної економіки у постіндустріальну та властивий постіндустріальній економіці. Водночас фінансова інфраструктура є вагомим інструментом впливу на рух фінансових потоків через їх консолідацію, дивергенцію та конвергенцію та забезпечує цілісність національної економіки у період суттєвих змін її структурної організації та при нееквівалентності економічних відносин, властивих постіндустріальній економіці.

Джерела та література:

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество: опыт социального прогнозирования / Д. Белл. – М. : Academia, 1999. – 956 с.
2. Геєць В. М. Трансформація моделі економіки України (ідеологія, протиріччя, перспективи) / В. М. Геєць та ін.; за ред. акад. НАН України В. М. Гейця; Ін-т екон. прогнозування. – К. : Логос, 1999. – 500 с.
3. Геєць В. М. Характер перехідних процесів до економіки знань / В. М. Геєць // Економіка України. – 2004. – № 4. – С. 4-14.
4. Гелбрайт Дж. К. Новое индустриальное общество/ Дж. К. Гелбрайт. – М. : Прогресс, 1969. – 458 с.
5. Ильин М. В. Мегатренды мирового развития / М. В. Ильин; под ред.: М. В. Ильина, В. Л. Иноземцева; Центр исследования постиндустриального общества. – М. : Экономика, 2001. – 295 с.
6. Куліш А. До питання аналізу етапів розвитку трансформаційної економіки / А. Куліш // Економіка України. – 2002. – № 6. – С. 47-51.
7. Лукінов І. До питання про концепцію і модель сучасного економічного розвитку України / І. Лукінов // Економіка України. – 2001. – № 6. – С. 4-9.
8. Львовчкін С. Фінансова інфраструктура ринкової економіки: концептуальні підходи / С. Львовчкін, В. Опарін, В. Федоров // Економіка України. – 2008. – № 11. – С. 57-71.
9. Малютін О. К. Оцінка фінансового сектору та його значення в економічному розвитку країни / О. К. Малютін // Фінанси України. – 2010. – № 3. – С. 92-100.
10. Мельянцеv В. Информационная революция – феномен «новой экономики» / В. Мельянцеv // Мировая экономика и международные отношения. – 2001. – № 2. – С. 3-10.
11. Молодцов Б. И. К вопросу об осознании явления «постиндустриализации» в современной экономике / Б. И. Молодцов // Грані. – 2010. – № 5. – С. 93-98.

12. Тоффлер А. Третья волна / А. Тоффлер. – М. : ООО «Издательство АСТ», 2002. – 776 с.
13. Федосов В. М. Институційна фінансова інфраструктура України: сучасний стан та проблеми розвитку / В. М. Федосов, В. М. Опарін, С. В. Львовичкін // Фінанси України. – 2008. – № 8. – С. 3-21.
14. Чистилін Д. До питання стратегії економічного зростання України / Д. Чистилін // Економіка України. – 2003. – № 1. – С. 52-59.
15. Чистилін Д. До питання стратегії економічного зростання України / Д. Чистилін // Економіка України. – 2003. – № 2. – С. 52-57.
16. Чистилін Д. До питання теорії суспільного розвитку: аспект самоорганізації / Д. Чистилін // Економіка України. – 2002. – № 2. – С. 43-49.
17. Чухно А. А. Поєднання процесів індустріального і постіндустріального розвитку / А. А. Чухно // Економіка України. – 2009. – № 4. – С. 14-28.

Майданевич П.Н., Савченко Л.А.

УДК 657

НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УЧЕТА ДОХОДОВ И РАСХОДОВ БЮДЖЕТНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ ПЕРВОМАЙСКОГО РАЙОНА

Введение. Современное общественное развитие тесно связано с процессами глобализации экономики и расширением межгосударственных экономических отношений во всех сферах деятельности. Реформирование бухгалтерского учета выполнения государственного бюджета и приближения его к международным стандартам имеют экономическое и политическое значение. В связи с этим возникает объективная потребность в формировании единых подходов к одной из основных функций управления - учета. Учитывая тот факт, что стандартизация и унификация в этом процессе играют ключевую роль, следует приблизить и адаптировать отечественные системы учета к единому базису.

Анализ последних исследований. Вопросам учета доходов и расходов бюджетных учреждений учеными-экономистами и практиками уделяется достаточно внимания. Среди них можно выделить работы П.И. Атамас [1], Ф.Ф. Бутинця [5], Н.О. Марценяк [9] и др.

Цель исследования. Определить направления совершенствования учета доходов и расходов бюджетных учреждений.

Изложение основного материала. На органы Государственного казначейства положено выполнение таких основных функций: управление имеющимися средствами Государственного бюджета Украины и ведения учета кассового выполнения Государственного бюджета Украины; управление средствами государственных внебюджетных фондов; организация кассового выполнения Государственного бюджета Украины и осуществления контроля за этим процессом; управление государственным долгом; осуществление расходов Государственного бюджета Украины; распределение между Государственным бюджетом Украины и бюджетами Автономной Республики Крым, областей, г Киева и Севастополя и др.

Однако органы Государственного казначейства характеризуются тем, что их следует рассматривать еще и с точки зрения бюджетных учреждений, то есть именно Казначейство - это бюджетное учреждение, которое кроме учета выполнения бюджетов ведет учет как бюджетное учреждение, руководствуясь Инструкцией о корреспонденции субсчетов бухгалтерского учета для отражения основных хозяйственных операций бюджетных учреждений, утвержденной приказом Госказначейства Украины от 14.02.05 г. № 28 [1] и Инструкцией о формах мемориальных ордеров бюджетных учреждений и порядка их составления, утвержденной приказом Государственного казначейства Украины от 27 июля 2000 года № 68. Эта особенность имеет соответствующее влияние и на организацию учета, ведь идет речь о разных Планах счетов, и, соответственно, разной методике учета.

Главное назначение казначейской системы - способствовать оптимальному управлению доходами и расходами бюджета, а назначение казначейства как бюджетного учреждения - обеспечить целевое использование средств, выделенных согласно сметы на его функционирование. Казначейская система выполнения бюджета имеет в своей основе такие базовые принципы, как принцип единства, сбалансированности, полноты, целевого направления, ответственности, при этом госказначейство руководствуется принципами определенными Законом Украины "О бухгалтерском учете и финансовой отчетности в Украине".

Реализация функций и заданий бухгалтерского учета в бюджетных учреждениях, требует формирования новых подходов, которые возникают в современных условиях.

Необходимость изменений в бюджетном учете обусловило утверждение Кабинетом Министров Украины Стратегии модернизации системы бухгалтерского учета в государственном секторе на 2007 – 2015 годы. По итогам реализации Стратегии ожидается достижение таких результатов:

- 1) адаптация законодательства по вопросам бухгалтерского учета и отчетности деятельности органов государственного сектора к Международным стандартам бухгалтерского учета для государственного сектора;
- 2) разработка и внедрение единого плана счетов бухгалтерского учета;
- 3) установление унифицированных требований к выбору программного обеспечения для обмена информации между Министерством финансов, органами Государственного казначейства и субъектами государственного сектора;
- 4) повышение ответственности и статуса руководителей финансово бухгалтерских;